

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „După 10 ani, încotro se îndreaptă moneda euro? Viitorul economic și politic al UE și noul tratat” (aviz din proprie inițiativă)

(2013/C 271/02)

Raportor: **dl Carmelo CEDRONE**

La 12 iulie 2012, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

După 10 ani, încotro se îndreaptă moneda euro? Viitorul economic și politic al UE și noul tratat.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 aprilie 2013.

În cea de-a 490-a sesiune plenară, care a avut loc la 22 și 23 mai 2013 (ședința din 22 mai 2013), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 134 de voturi pentru, 27 de voturi împotriva și 22 de abțineri.

1. Concluzii și recomandări pentru viitorul monedei euro

1.1 CESE consideră că instituirea monedei euro și a UEM a reprezentat etapa cea mai importantă a drumului parcurs de Europa, făcând parte dintr-un proiect strategic al Uniunii, care se încadra în viziunea ce a inspirat CECO și Tratatul de la Roma. A fost un mare și curajos efort, un pariu pentru viitor care a insuflat atâtea speranțe, încât toți nutreau convingerea că, prin forța sa, moneda unică va depăși toate adversitățile care îi mai stăteau în cale și care au împiedicat realizarea unei UEM și a unei uniuni politice complete, de care ar fi fost nevoie. Moneda euro rămâne totuși o premisă în acest sens.

1.2 La capătul unei perioade îndelungate, de douăzeci de ani, trebuie însă să recunoaștem că nu a fost așa, poate pentru că, în tot acest timp, moneda euro nu a fost supusă unor încercări serioase nici pe plan intern, nici pe plan extern, sau poate pentru că persistă în Europa o lipsă de încredere între țările creditoare și cele îndatorate, ceea ce înseamnă lipsă de coeziune și de încredere în guvernanți. Astfel, au preferat cu toții să se lase purtați de valurile line și de bunăstarea existentă: totul părea să meargă ca pe roate, însă liniștea era doar aparentă. Într-adevăr, sosirea crizei economice și financiare internaționale care s-a abătut asupra UE a tras semnalul de alarmă și a scos în evidență **limitele și contradicțiile prezente în structura UEM**, anihilând puterea de atracție a monedei euro. La început s-a crezut că, pentru ca UEM să funcționeze, sunt de ajuns unele „reguli contabile”, precum Pactul de stabilitate, dar problema nu era de natură tehnică, ci economică și politică.

1.3 CESE recunoaște importanța stabilității. Dar stabilitatea se referă nu doar la prețuri și la instituții economico-financiare, ci și la politica și condițiile sociale. Pe bună dreptate, cetățenii au impresia că ei sunt cei care trebuie să plătească cel mai mult pentru această criză și să ramburseze datoria, și nu băncile care au jucat un rol decisiv în criză, iar lucrul acesta este nedrept. CESE este convins că austeritatea nu va mai putea fi susținută politic mult timp de acum înainte, în unele țări limitele fiind deja depășite.

1.4 De aceea, CESE consideră că moneda unică va fi viabilă doar dacă se ajunge la convergența capacităților economice ale țărilor din zona euro și la creșterea competitivității în ansamblu: aceste obiective necesită angajament economic și, deopotrivă, politic. Nu ajunge să se facă din când în când puțină întreținere. Trebuie să se facă saltul calitativ, punând laolaltă nu doar moneda și economia, ci și politica, suveranitatea, persoanele și capacitatea de dialog dintre popoarele europene. Avem nevoie de integrare politică sporită, de mai puțin dirijism și de o economie socială de piață, pentru revigorarea creșterii și a ocupării forței de muncă și pentru ca euro să fie perceput din nou ca un avantaj, și nu exact invers.

1.5 Din textul prezentului aviz reiese clar că propunerile CESE sunt proactive, în vreme ce răspunsurile la criză date de către Comisie și Consiliu au fost de regulă reactive. Să ne amintim, de pildă, că Tratatul privind stabilitatea, coordonarea și guvernanța pune accent pe stabilitate, fără însă a propune instrumente financiare comune pentru redresare și pentru ocuparea forței de muncă, cu toate că acordul privind mecanismul de supraveghere unic (MSU) reprezintă un important pas înainte, fie și în absența unei foi de parcurs privind uniunea politică. Europa însă trebuie să înceapă din nou să producă bogăție, pentru a o putea redistribui în mod echitabil. Este cel mai bun mod de a reduce protestele. Nu se poate impune doar austeritate.

1.6 În schimb, CESE solicită, după cum a încercat să pledeze în repetate rânduri, să se treacă la operațiunea ADEVĂRUL cu privire la euro și la Europa (pentru salvarea acestora), la limitele lor politice și economice, la beneficii și pierderi, la responsabilitățile care ne-au adus în situația actuală; trebuie acționat rapid, nu mai este timp pentru retorică, stratageme și povești. Doar astfel putem evita disoluția Europei, al cărei declin a început deja cu ceva timp în urmă. Pentru aceasta, ar fi mai bine să se evite acuzațiile de populism la adresa celor care protestează pentru sacrificiile ce le sunt impuse. Europa trebuie să învețe să asculte fără trufie. Nu poate să rămână surdă în continuare.

Propuneri în vederea finalizării UEM: verigile lipsă

Veriga economică

1.7 CESE consideră că modul optim de a finaliza UEM, de a evita recesiunea, de a reduce datoria țărilor și de a stabiliza bugetele ar fi inversarea principiului pe care se întemeiază în prezent cultura economică a UE (stabilitatea pentru creștere), pornind de la creștere, și nu de la austeritate, astfel încât creșterea să devină obiectivul principal, în vederea unui nou **pact pentru promovarea (împărțirea) creșterii, a ocupării forței de muncă și a stabilității**, inclusiv prin implicarea partenerilor sociali (creștere pentru stabilitate). Comitetul este convins că:

- i) redresarea nu poate fi obținută doar prin măsuri de politică monetară (precum aprovizionarea sistemului bancar cu un volum considerabil de lichidități, rate scăzute ale dobânzii) și de politică fiscală (în prezent limitată, din cauza nevoii de consolidare bugetară a multor țări), ci trebuie promovată și prin sporirea investițiilor în sectorul energiilor alternative și al mediului, ca și a **investițiilor sociale**, ce dau naștere unei cereri de bunuri de capital și servicii din partea sectorului privat, care trebuie să țină cont și de nevoile familiilor;
- ii) este posibilă, pe această cale, **reducerea nivelurilor foarte ridicate ale ratei șomajului și producerea veniturilor bugetare necesare** pentru diminuarea datoriei publice și a deficitelor naționale;
- iii) va trebui ca aceste investiții să fie finanțate nu doar potrivit devizei „mai multe impozite – mai multe cheltuieli publice”, ci și prin **obligațiuni care ar atrage excedentul global de sume economisite aflate în căutarea unor oportunități de investiții**, susținând astfel creșterea atât în UE, cât și la scară mondială: această creștere ar fi alimentată de rentabilizarea proiectelor finanțate, mai curând decât prin transferurile fiscale dintre statele membre;
- iv) ar trebui **consolidată în primul rând capacitatea financiară a întreprinderilor**, în special a IMM-urilor, multe dintre ele fiind în prezent în pericol de extincție fiindcă nu dispun de credite bancare suficiente care să le permită să achiziționeze componente și materiale, iar băncile centrale reclamă garanții excesive de la băncile care împrumută IMM-urile;
- v) ar trebui promovate fără întârziere investițiile publice în favoarea creșterii economice prin menținerea acestora în afara bugetului, aplicând „regulile de aur”, și anume printr-un sistem de norme comune, care să țină seama și de nivelul de îndatorare privată a țărilor, în așteptarea euroobligațiilor⁽¹⁾.

1.8 Trebuie să se elaboreze **politici simetrice** care să confere **viabilitate monedei euro** și să se reducă diferențele dintre economiile țărilor printr-un plan de solidaritate care să transfere resurse pentru investiții către țările cu economii mai slabe și prin proiecte punctuale, cu transferuri fiscale, dacă este necesar, și cu integrarea pieței muncii și a politicii sociale. Cu alte cuvinte, trebuie acționat prin ajustări simetrice: fonduri comune pentru salvarea băncilor în dificultate, asigurare europeană pentru depozite, obligațiuni pentru stabilizarea datoriei (*unionbonds*) și pentru creștere economică (*eurobonds*), politici comune pentru reducerea deficitului extern al UE etc. (crearea unui fond comun de compensare sau de ajustare).

1.9 **Trebuie creat un guvern economic al UE**, renunțând la actuala metodă de coordonare a politicilor care nu a dat rezultate, prin transformarea Eurogrupului într-un organism ce adoptă decizii cu majoritate de voturi, devenind portavocea monedei euro; odată instituite o uniune monetară și o uniune bancară, politicile economice nu mai pot fi în continuare separate, această situație nemaifiind sustenabilă. Însă o guvernare comună (cum s-a întâmplat cu Tratatul privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul UEM – *fiscal compact*), la nivel macro și micro (lansarea unui tratat industrial – *industrial compact*), poate da un impuls politicii economice și bugetare în favoarea creșterii, a ocupării forței de muncă și a incluziunii sociale.

1.10 Este necesar un **buget comun** al zonei euro, cu norme comune desigur, prin integrarea politicii comerciale și a balanței de plăți, care prezintă la ora actuală decalaje mari. Trebuie să se obțină consolidarea fiscală intervenind asupra structurii multiplicatorilor, pentru eliberarea de resurse destinate creșterii și ocupării forței de muncă, și să se treacă la reforme care să ducă la creșterea productivității țărilor mai vulnerabile⁽²⁾.

1.10.1 În orice caz, sunt necesare reducerea și/sau diluarea măsurilor de austeritate actuale pentru țările mai îndatorate și promovarea unei cereri sporite în țările creditoare. Statele membre trebuie să întreprindă acțiuni în funcție de context, în ceea ce privește datoria și reformele structurale, iar UE trebuie să acționeze în sensul creșterii concrete, printr-un plan de solidaritate, pentru o mai bună ocupare a forței de muncă și pentru justiție socială. Nu se poate adăuga austeritate la recesiune, cum face în prezent UE: în plus, asocierea reducerii datoriei cu restrângerea creditelor are efecte nefaste asupra economiei.

Veriga monetară și financiară

1.11 Prin urmare, este necesar un sistem capabil să resoarbă erorile și slăbiciunile unor țări, să însoțească procesul de reformă și să reducă decalajele economice și dezechilibrele dintre țările din zona euro, inclusiv prin măsuri de politică monetară.

⁽¹⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

⁽²⁾ JO C 133, 9.5.2013, p. 44.

1.12 Chiar și BCE a avut de suferit de pe urma limitelor UEM. Conform tratatului, ea a trebuit să pună în aplicare o **politică monetară unică, aproape federală, în vreme ce economiile țărilor erau și sunt diferite**, dezechilibrele dintre ele fiind considerabile. De aceea, ar fi fost și ar mai fi încă necesare, cum s-a mai spus, intervenții corectoare din partea UE. Astfel, s-ar evita supraexpunerea, iar acțiunea BCE ar fi mai eficientă și mai echitabilă, orientată către menținerea stabilității prețurilor și reducerea denaturărilor și dezechilibrelor existente care, dacă persistă, pot pune în discuție însăși existența monedei unice, după cum a demonstrat faza recentă a crizei datoriilor suverane, care a putut fi evitată numai prin intervenția hotărâtă a guvernatorului BCE. Este vorba așadar despre o necesitate, pentru a promova integrarea economică, aflată în urma celei monetare, cel puțin până la depășirea actualului deficit de mandat al BCE și a deficitului politic al UE.

1.12.1 BCE are un rol supraexpus în prezent. Pentru a și-l îndeplini mai bine și pentru a lupta cu arme egale, ar trebui să aibă aceleași funcții și același mandat ca și FED, inclusiv ca împrumutător de ultimă instanță, pentru reducerea diferențelor dintre ratele dobânzii. Trebuie să fie vorba așadar de un mandat complet, care să permită BCE ca, la nevoie, să își asume și rolul de stimulare a creșterii.

1.12.2 În această perioadă, băncile centrale poartă o amplă dezbateră pe tema strategiilor ce trebuie adoptate pentru relansarea creșterii. Este vorba despre vechea problemă a raportului dintre austeritate și creștere, cu alte cuvinte, dintre inflație și creștere, precum și dintre creștere și ocuparea forței de muncă. Să ne gândim numai la faptul că, pentru a-și îndeplini atribuțiile făcând să scadă rata șomajului la 6 %, FED introduce pe piață 85 de miliarde de dolari în fiecare lună (se pare că și Banca Angliei s-ar pregăti să aplice aceeași politică). În această situație, BCE, căreia îi lipsesc guvernul și bugetul, este dezavantajată în raport cu celelalte bănci centrale. Același lucru se poate spune și despre controlul raportului dintre monede. De asemenea, BCE ar trebui să fie responsabilă de politica cursului de schimb – care, în temeiul tratatului, se numără printre competențele Consiliului –, pentru a încheia acorduri oficiale privind un sistem al cursului de schimb pentru moneda euro în raport cu monedele statelor terțe.

1.12.3 **Datoria:** un alt element important al UEM. CESE a făcut deja o propunere concretă în acest sens, pentru a prelua de pe piață 60 % din datoria țărilor, evitând astfel efectele speculative ale pieței asupra zonei euro ⁽³⁾. Este clar că, odată finalizată UEM și având un buget comun al zonei euro, se vor putea prevedea și emisiuni de obligațiuni comune, sub diverse forme (evident, în cadrul unui buget comun al zonei euro).

1.13 În ceea ce privește sistemul financiar și bancar în ansamblu, CESE consideră că trebuie completate, în termene stricte și în cel mai scurt timp, toate aspectele la care se

referă dispozițiile emise de UE ⁽⁴⁾. Sunt unele dintre cele mai eficiente și mai importante instrumente care servesc la finalizarea UEM, la stabilitatea sa și a pieței interne.

Veriga politico-instituțională

1.14 În opinia CESE, viitorul UE și al ordinii sale instituționale trebuie să iasă din cadrele *modelului ideologic*, chiar dacă cel *federal* pare a fi cel mai potrivit, și să abordeze aspectele funcționale și de fond, pentru ca ideea însăși de Europa să supraviețuiască. O Europă care să reazeze persoanele și solidaritatea în centrul obiectivului său primordial, în jurul căruia să graviteze economia, și nu invers. Este vremea să pornim munca pe șantierul unei **uniuni politice, sociale și economice**. Încercarea Consiliului, timidă și neadecvată, deși este de apreciat, ni se pare absolut insuficientă. Trebuie ca egoismul și interesele utopice să înceteze, pentru a da cale liberă solidarității; politicile de austeritate trebuie suspendate sau reduse, pentru a atenua suferințele, reaşezând munca și creșterea în centrul inițiativelor sale.

1.15 Trebuie așadar să ne îndreptăm către o **uniune politică și socială** pentru finalizarea UEM, din perspectiva propunerilor de mai sus, și trebuie ca procesul decizional să devină mai democratic (majoritate de voturi) și mai transparent, pentru o integrare pozitivă, mai puțin dezechilibrată, și pentru o gestionare în comun a suveranității, reducând astfel decalajele în procesul de integrare. Astfel, UE ar vorbi cu o singură voce inclusiv în organismele internaționale.

1.16 **Un nou tratat:** CESE consideră că majoritatea propunerilor de natură economică formulate în aviz pot fi adoptate fără ca tratatul să fie modificat. La nevoie, se poate acționa prin cooperarea consolidată a țărilor care împărtășesc propunerile respective (cum s-a întâmplat cu pactul fiscal), vizând inclusiv urgentarea acțiunilor și evitarea riscului unei eventuale disoluții a UE în confruntarea cu noi atacuri externe și în condițiile menținerii politicilor de austeritate. O altă posibilitate, pentru o integrare mai aprofundată, poate fi aceea de a încredința viitorului Parlament European un mandat constituțional, propunerea lui putând face obiectul unui referendum popular, simultan, în toate țările interesate.

Veriga internațională

1.17 Ceea ce se întâmplă în Europa are **consecințe și pe plan internațional** și viceversa. De aceea, ar trebui să dispunem de organisme internaționale mai eficiente și cu capacitate sporită de decizie, pentru asigurarea unei guvernante mondiale consolidate. În acest context, ar trebui ca UE să aibă un reprezentant unic, cel puțin pentru zona euro. Mai precis, G20 ar trebui să poată desemna un „comitet economic și social” pentru dezvoltare globală și să acționeze prin intermediul unui stimulent fiscal.

⁽³⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

⁽⁴⁾ JO C 44, 15.2.2013, p. 68 și JO C 11, 15.1.2013, p. 34.

1.18 Însă doar o ordine politică diferită, mai coezivă și mai democratică, poate conferi UE, pe lângă o mai mare capacitate de guvernare internă, și un plus de eficiență în capacitatea de guvernare externă, pentru ca să vorbească cu o singură voce la nivel internațional. Aceasta mai ales cu privire la raportul dintre monede, pentru ca economia UE să nu aibă de suferit, și la raportul dintre economii la nivel mondial, în special cu țările în curs de dezvoltare.

1.19 Pe scurt, acestea sunt cele **patru propuneri** pentru desăvârșirea construcției monedei euro:

- i) guvernare economică a UE (pentru creștere, ocuparea forței de muncă, coeziune economică și socială); buget comun al zonei euro și reducerea asimetriilor economice dintre țările din zona euro;
- ii) guvern monetar-financiar; consolidarea mandatului BCE; finalizarea pieței interne pentru sectorul financiar și bancar;
- iii) uniune politică și socială;
- iv) consolidarea rolului internațional al UE și *guvernanță* mondială;

2. Introducere

2.1 UE trece în prezent printr-o perioadă deosebit de dificilă și de periculoasă, care riscă să genereze și alte efecte negative, pe lângă cele economice și sociale cu care se confruntă deja. Prezentul aviz din proprie inițiativă abordează o serie de aspecte, printre care și necesitatea respectării angajamentelor în materie de coeziune economică și socială asumate deja în temeiul tratatului, promovarea unei noi politici economice și monetare pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă, politici de inovare mai proactive, instituirea unui fond european de capital de risc pentru întreprinderile mici și mijlocii și, în fine, acțiunile care trebuie întreprinse pentru viitorul UE ⁽⁵⁾.

2.2 În loc să asistăm la convergența marilor interese economice, suntem martori, inclusiv în UE, la ciocnirea acestora. Moneda euro nu poate fi făcută nicidecum răspunzătoare pentru ceea ce se întâmplă ⁽⁶⁾. Această monedă a fost abandonată vreme îndelungată și este încă în așteptarea unei decizii din partea „*părților adverse*” (a guvernelor), cu privire la acțiunile care trebuie întreprinse.

2.3 CESE are datoria de a răspunde acestor provocări, cu cuvinte neambigue și clare, cu viziune de perspectivă, fiind conștient de natura mizei și de nivelul confruntării, fără a

ascunde realitatea; prin acest aviz, el dorește să vină cu o contribuție activă, fără rezerve, pentru finalizarea UEM și depășirea crizei, în interesul lucrătorilor, al întreprinderilor și al cetățenilor UE, în special al zonei euro, care are cel mai mult de suferit de pe urma crizei actuale.

3. Tratatul de la Maastricht: politica monetară și coeziunea

3.1 Uniunea monetară

3.1.1 Adoptarea monedei unice ar fi fost optimă pentru țările care se confruntă cu șocuri simetrice sau care dispun de un mecanism de absorbție a șocurilor asimetrice. Există studii empirice care arată că probabilitatea apariției unor șocuri asimetrice este mai mare în Europa decât în Statele Unite. De bună seamă, politica monetară unică a BCE, al cărei obiectiv principal este stabilitatea prețurilor în uniunea monetară, nu poate reacționa la șocurile asimetrice produse în diversele țări membre ale zonei euro. Ca atare, este necesar un alt mecanism, îndeajuns de eficient pentru a face față acestor șocuri. Pe măsură ce se reduce mobilitatea factorilor de producție, deschiderea economiilor, sincronizarea ciclurilor economice, diversificarea producției, integrarea financiară și volumul schimburilor comerciale reciproce și pe măsură ce crește rigiditatea pieței muncii și decalajul dintre ratele inflației din statele membre ale zonei euro, politica monetară unică a BCE devine tot mai puțin recomandabilă pentru acestea. Cu cât se dovedesc a fi mai puțin eficiente măsurile de adaptare menite să atenueze efectele șocurilor asimetrice (flexibilitatea prețurilor și a salariilor, mobilitatea forței de muncă și a capitalurilor între statele membre și federalismul fiscal), cu atât va fi mai greu pentru o țară să facă față pierderii politicii monetare proprii.

3.1.2 Uniunea economică și monetară (UEM) reprezintă probabil pilonul principal al Tratatului de la Maastricht, dar nu și singurul. Sursa de inspirație, după căderea zidului Berlinului, a fost deșigur economică, dar mai ales politică. Multe țări au asistat cu surprindere și indiferență la noul scenariu, chiar și la absorbția aproape instantanee a Germaniei de est și la paritatea celor două mărci (1=1), garantată de *Deutsche Bundesbank*. S-a optat pentru amânarea unei decizii cu privire la finalizarea UEM, ceea ce a generat așteptări comune care mai apoi s-au dovedit a fi iluzorii cu privire la posibilitatea ca uniunea monetară să o aducă cu sine pe cea politică și ca moneda euro să devină motorul unei Europe federale, dar nu așa s-a întâmplat.

3.1.3 Pe lângă faptul că ar fi oferit acoperire și voce unică monedei euro, uniunea ar fi trebuit să complinească toate celelalte carențe ale acesteia. S-a sperat că, pentru ca totul să funcționeze, sunt suficiente câteva *reguli*, precum pactul de stabilitate, cu parametri arbitrari și o autoreferențialitate considerată infailibilă, care însă a înșelat așteptările. La rândul său, mandatul BCE este unidirecțional, mai limitat în comparație cu al altor bănci centrale. Aceste contradicții au ieșit în evidență odată cu criza financiară, luată în considerare cu gravă întârziere de UE, și, ulterior, a datoriei suverane, care au lăsat moneda euro fără aureola și puterile miraculoase care îi fuseseră atribuite la naștere, diminuându-i forța de atracție în așa măsură încât în prezent este percepută ca o amenințare sau ca o armă insidioasă menită să justifice politicile de austeritate.

⁽⁵⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

⁽⁶⁾ „Tot ce s-a spus și s-a scris în ultima vreme despre o presupusă criză a monedei euro nu sunt decât vorbe în vânt”, afirmă Helmut SCHMIDT.

3.2 O astfel de politică pune în pericol **coeziunea economică și socială**, celălalt pilon al Actului unic din Tratatul de la Maastricht, care stabilește ca obiectiv al UE o **rată înaltă a ocupării forței de muncă și un nivel de trai ridicat**. Criza actuală a făcut însă ca de pe agenda actuală să dispară tocmai acest obiectiv. Cu toate că în ultima vreme a fost recuperat, cel puțin la nivelul discursului, el a rămas fără instrumente de punere în aplicare și deci fără efecte concrete asupra economiei reale și a ocupării forței de muncă.

4. Primii 10 ani de viață ai monedei euro

4.1 Avantajele

4.1.1 Până în 2008, UEM a funcționat destul de bine din punct de vedere monetar pentru statele membre ale zonei euro: simplificarea comerțului, eliminarea riscului de schimb, eliminarea devalorizărilor competitive, stabilitatea prețurilor (inflație medie anuală de 2,03 %, cu excepția unor salturi exagerate în unele țări aflate în tranziție de la sistemul vechi la cel nou), diminuarea și convergența ratelor dobânzii (până în 2009!), creșterea economică și ocuparea forței de muncă (s-au creat 14,5 milioane de noi locuri de muncă)⁽⁷⁾, menținerea tuturor conturilor curente în echilibru, raportul datorie/PIB situat sub cel al Japoniei și SUA, menținerea sub control a ratei de schimb cu dolarul (cam cu 30 % mai ridicată), din cauza economiilor mai slabe.

4.1.2 Acesta este tabloul de ansamblu. Luând în considerare situația fiecărei țări în parte, peisajul devine cu totul altul. Avantajele principale au revenit cu precădere țărilor pe ale căror economii s-au bazat parametrii ce au însoțit nașterea monedei euro, intensificând creșterea și productivitatea acestora, ducând la înflorirea exportului (circa 2 000 de miliarde de dolari din anul 2000 până în prezent numai în cazul Germaniei) și, implicit, a balanței de plăți⁽⁸⁾, în vreme ce alte țări au avut avantaje parțiale și/sau chiar dezavantaje, în special din cauza asimetriei sistemului ce ține de moneda unică, astfel încât țările cu deficit sunt obligate să facă corecții, în vreme ce țările cu excedent nu au această obligație. În plus, trebuie să se țină seama și de reacțiile diferite pe care le-au avut țările la condițiile create de moneda euro.

4.2 Costurile

4.2.1 Costurile care trebuie luate în considerare țin de decalajele de competitivitate dintre țări, de pierderea de suveranitate în ceea ce privește politica macroeconomică, de rata de schimb, de devalorizările competitive etc.

⁽⁷⁾ Deși cu rate diferite (creștere medie de 1,6 % între 2001 și 2006), în vreme ce, în cele trei țări din cadrul UE cu 15 membri rămase în afara zonei euro, creșterea a fost de 2,3 %. La fel stau lucrurile în ceea ce privește șomajul care, în aceste țări, a rămas mai scăzut cu aproape 3 %.

⁽⁸⁾ „Excedentele noastre reprezintă de fapt deficitul celorlalți. Creditele pe care le-am oferit sunt pentru ei datorii”, H. SCHMIDT.

4.2.2 Odată cu venirea crizei, în lipsa unei UEM corespunzătoare și complete, au apărut alte costuri, precum transferul pasivelor bancare asupra bugetelor publice, creșterea datoriei și, odată cu aceasta, dificultăți sporite pentru țările deja mai îndatorate. Aceasta a dus la scindarea Uniunii: pe de o parte, țările creditoare, de cealaltă parte, țările debitoare – și nu numai – care încep să semene din ce în ce mai mult cu țările lumii a treia. Într-adevăr, țările creditoare induc mai multă sărăcie în Sud – și nu numai – și mai multă bogăție în Nord. Este suficient să invocăm surplusul acumulat de Germania, nu prin contabilitatea internă a zonei euro (în acest caz balanța UE ar fi în echilibru!), ci prin excedentele sale în raport cu țările terțe, atât de ridicate, încât, pe termen lung, Germania însăși ar putea fi expusă unui risc financiar suficient de mare ca să îi afecteze economia.

4.3 Punctele slabe

4.3.1 Există diverse puncte slabe structurale și vulnerabilități ale sistemului de gestionare a monedei: limitele Pactului de stabilitate și de creștere, pe care unele țări au încercat să îl desființeze când le-a creat probleme (Germania, Franța și Italia); lipsa unei monitorizări a indicatorilor de productivitate; lipsa instrumentelor de gestionare a crizei; costurile rămânării în zona euro; riscul sistemic; dezechilibrele economice dintre țări; menținerea suveranității fiscale și bugetare a statelor naționale.

4.3.2 Riscul valutar și devalorizările competitive nu au fost totuși eliminate din raporturile dintre statele membre care aparțin și cele care nu aparțin zonei euro, în special în cazul Regatului Unit, și o depreciere semnificativă a cursului de schimb liră sterlină-euro se poate produce în timp relativ scurt, fiind astfel subminate condițiile de concurență echitabile care se presupune că guvernează funcționarea pieței unice.

4.3.3 Din punct de vedere economic, punctul cel mai slab îl reprezintă dezechilibrele economice care existau deja înainte de anul 2000. Această situație a dezavantajat țările mai vulnerabile, provocând adevărate „șocuri asimetrice”, favorizate și de fluxul masiv de capitaluri către Germania. BCE nu poate face față acestor șocuri cu instrumentele de care dispune la ora actuală. Un alt punct slab ține de contextul internațional și doar a fost scos în evidență ulterior de criza financiară⁽⁹⁾.

4.3.4 S-a crezut – și aceasta a fost o mare greșeală – că moneda unică poate exista fără nicio limitare a suveranității statelor membre, nu numai în privința bugetului, ci, mai ales, a gestiunii separate a datoriei, cu un sistem bancar și financiar în continuare național, ca, de altfel, și sistemul de supraveghere aferent.

⁽⁹⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 10 și JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

4.3.5 În sfârșit, aspectul cel mai criticabil este de natură politică: crearea unei monede euro în lipsa unei case comune și fără a-i conferi o voce unică, în pofida eforturilor depuse în răstimpuri de BCE pentru a depăși această carență; astfel, BCE a trecut de la autonomia stipulată în tratat la asumarea unui rol complementar politicii, pentru ca moneda unică și UE să nu aibă de suferit ⁽¹⁰⁾; tot astfel, creșterea a scos în evidență rolul celei mai puternice țări.

4.3.6 În orice caz, CESE consideră că euro va deveni mai viabil doar dacă performanțele economice ale țărilor din zona euro vor converge, pentru a promova o creștere mai omogenă, și dacă va exista o uniune politică în măsura să facă aceste diferențe acceptabile, deoarece **problema nu este de natură contabilă, ci politică**, inclusiv chestiunea democrației și, implicit, a unei ponderări mai echitabile a voturilor în diversele organisme decizionale. A insista numai asupra aspectului economic și „contabil” reprezintă o iluzie și o eroare pe care nu ni le mai putem permite.

5. Contextul internațional

5.1 Ceea ce se întâmplă în Europa are consecințe și pe plan internațional și viceversa; este vorba despre o puternică întrepătrundere a economiilor, datoriei, finanțelor, comerțului, a raportului dintre monede etc. Ne referim în special la legătura și mai strânsă dintre economiile de pe cele două țărmuri ale Atlanticului; cel puțin așa au stat lucrurile până în 2009. În prezent însă economia SUA își revine, iar cea europeană se află în recesiune, consecință, într-o anumită măsură, a celor două școli economice diferite și a deosebirilor dintre rolul FED și al BCE.

5.2 Pentru economia mondială în ansamblu ar fi totuși nevoie de organisme internaționale mai eficiente și cu o mai mare putere de decizie, astfel încât să se asigure consolidarea **gubernanței mondiale** (FMI, Banca Mondială, OIM, OMC). Totodată, G20 ar avea nevoie de o mai bună structurare, ca să poată lua decizii obligatorii; de exemplu, ar trebui să desemneze un *comitet economic și social* pentru dezvoltare globală, să acționeze prin intermediul unui stimulent fiscal, să gestioneze raporturile dintre monede, pentru a reduce discriminările de natură comercială, inclusiv prin sporirea capacității de intervenție a BCE.

5.3 **Surplusul de sume economisite la nivel mondial.** Într-adevăr, creșterea este esențială și pentru restul economiei mondiale. Avertismentul lansat de FMI, potrivit căruia Europa trebuie să însoțească prevederile privind reducerea datoriei și a deficitului cu măsuri menite să stimuleze creșterea este întemeiat și vine la momentul oportun. Există la nivel mondial un surplus de economii pentru care nu au fost găsite posibilități de investiții. Într-adevăr, s-au căutat în zadar oportunități de investiții pentru fonduri de capital privat (*private equity*) în

valoare de circa 2 000 de miliarde USD ⁽¹¹⁾. Principalul fond suveran de investiții din Norvegia și-a redus cota de investiții europene de la peste jumătate la două cincimi ⁽¹²⁾. În 2011, principalul fond suveran de investiții din Asia, *China Investment Corporation*, a înregistrat o pierdere de investiții în instrumente de capital privat, și-a redus de la jumătate la un sfert propriul portofoliu de titluri private și este în căutare de oportunități de investiții pe termen mai lung în sectorul public, mai curând decât în cel privat ⁽¹³⁾.

6. Acțiunile în curs de desfășurare ale UE

6.1 **Fondul european de stabilitate financiară (FESF)/Mecanismul european de stabilitate (MES):** odată cu precipitarea crizei, transformată apoi în atacuri speculative asupra monedei euro, în lipsa vreunei acțiuni îndreptate împotriva speculanților, Uniunea a încercat să reacționeze pe diverse fronturi. De exemplu, consolidarea fondului menit să asigure salvarea statelor prin eventuala acordare a unei licențe bancare îl transformă pe acesta într-un instrument eficient, deși limitat, pentru sprijinirea statelor care riscă falimentul nu din vina lor, în lupta împotriva speculației cu titlurile bancare și cu datoria, chiar dacă nu aceasta reprezintă soluția crizei.

6.2 **Uniunea bancară**, la rândul său, reprezintă un alt pilon. De fapt, este imposibilă menținerea pe termen lung a unei zone cu o monedă unică și a 17 piețe financiare și ale datoriei, în special după ce criza a accentuat fragmentarea națională. Astfel, uniunea bancară devine un element indispensabil și prioritar în ceea ce privește reciprocitatea riscului, protecția depunătorilor, inclusiv prin *procedura de lichidare*, recăștigarea încrederii în sistemul care a încetat să funcționeze, precum și repunerea în circuit în toate țările a finanțărilor destinate întreprinderilor, criteriul fiind populația afectată, nu dimensiunile băncilor, evitând transferul de lichidități către țări considerate a fi *cu risc mai scăzut* și reducând diferențele dintre ratele dobânzii. În plus, uniunea ar servi și la reducerea riscului sistemic și la ruperea legăturii dintre datoria publică și bănci. Nici aici nu trebuie uitat că euro s-a născut lăsând sistemele bancare separate: o dovadă de mare slăbiciune. Aceasta ține în primul rând de faptul că sistemele bancare din unele țări puternice sunt în mare parte publice.

6.3 **Supravegherea bancară europeană** vine în completarea măsurilor actuale. Este vorba despre o competență care trece la nivel european, exercitată direct de o autoritate unică. Pentru a demonstra valoarea adăugată importantă cu care contribuie Europa, este esențială promovarea unei transparențe sporite în activitățile bancare, împiedicarea conflictului de interese și a practicilor incorecte, precum manipularea ratelor dobânzii LIBOR. CESE întâmpină cu satisfacție propunerea de instituire a unui mecanism de supraveghere unic sub egida Băncii Centrale Europene, care să acopere întreaga zonă euro și la care să aibă acces toate statele membre ⁽¹⁴⁾.

⁽¹¹⁾ Bain & Company *Global Private Equity Report for 2012*.

⁽¹²⁾ Reuters (2012): „Fondul suveran de investiții din Norvegia – 610 miliarde de dolari SUA – își va reduce expunerea în Europa”, 30 martie 2012.

⁽¹³⁾ http://www.upi.com/Business_News/2012/07/25/Chinas-sovereign-wealth-fund-reports-loss/UPI-38111343274421/#ixzz2AcHV3HNp

⁽¹⁴⁾ JO C 11, 15.1.2013, p. 34.

⁽¹⁰⁾ „Euro ar putea agrava tensiunile politice dintre membrii UM, putând duce chiar la crearea unor condiții propice pentru izbucnirea unor noi conflicte, inclusiv militare”, Martin FELDSTEIN și Milton FRIEDMAN.

6.4 CESE apreciază noul program „Tranzacție monetară definitivă” (TMD), care permite BCE să achiziționeze titluri de stat pe piața secundară, pentru a pune capăt speculației și pentru a reduce diferențele dintre state în ceea ce privește datoria, care au impact asupra euro. Acest program, alături de alte măsuri neconvenționale de politică monetară adoptate pentru a face față crizei financiare (astfel de măsuri au existat și în trecut), reprezintă un moment de cotitură pentru BCE, cu toate că respectă spiritul tratatului și se îndreaptă în direcția corectă. Este vorba însă, și în acest caz, de instrumente tehnice care nu rezolvă problema, dar oferă guvernelor și UE timpul necesar pentru a putea adopta măsurile care se impun.

6.5 BCE

6.5.1 Obiectivul BCE este „stabilitatea prețurilor” și, pentru a-l duce la îndeplinire, trebuie să își păstreze independența politică, adică nu poate „solicita și nici accepta instrucțiuni” din partea guvernelor sau a UE. Acesta este un statut corect, chiar dacă, în temeiul tratatului, Consiliului îi revine sarcina de a încheia acorduri privind un sistem al cursului de schimb al monedei euro în raport cu monedele statelor terțe⁽¹⁵⁾. În absența oricărui acord de acest tip sau în perioadele dintre acestea, BCE ar trebui să considere că ei îi revine răspunderea pentru politica cursului de schimb. BCE urmărește și obiective secundare, de a contribui de exemplu la stabilitatea financiară, cu toate că intervențiile sale pe parcursul crizei pot fi circumscrise obiectivului principal, întrucât sunt dictate în special de necesitatea restabilirii unui mecanism eficient de transmisie pentru politica monetară, menținând astfel stabilitatea financiară a tuturor țărilor din zona euro.

6.5.2 În legătură cu evoluția prețurilor, trebuie amintit că, referitor la criteriile de la Maastricht, se pune întrebarea dacă este corect ca criteriul privind inflația să fie bazat pe media inflației din cele trei țări membre care au cele mai bune rezultate economice din UE, mai curând decât pe media zonei euro.

6.5.3 În general, față de alte bănci centrale, mandatul BCE este mai limitat. În primul rând, BCE nu are mandat pentru susținerea creșterii și ocupării forței de muncă, precum FED, chiar dacă politicile monetare sunt similare. Există totuși deosebiri fundamentale între SUA (sistem fiscal centralizat) și UE în punerea în aplicare a politicii bugetare. În plus, în prezent, rolul BCE de **împrumutător de ultimă instanță** (*lender of last resort*) se limitează la sistemul bancar și nu include guvernele (guvernul UE), lucru de la sine înțeles în context național, dar care, în contextul unei UEM complete, ar trebui să fie posibil. Mai mult, politica monetară unică a BCE este îngreunată de existența unor divergențe și dezechilibre economice între diversele țări din zonă, în lipsa intervențiilor corectoare din partea UE.

6.5.4 Este de apreciat, în orice caz, că principiul **unicității** zonei euro a determinat BCE să declare moneda euro drept ireversibilă și, cum am văzut, i-a permis ca, după o confruntare înverșunată, să adopte măsuri de reducere a diferențelor dintre ratele dobânzii datoriei diverselor țări, prin intermediul posibilității de achiziționare a unor obligațiuni de pe piața secundară. O operațiune care reclamă, în contextul relansării creșterii, un plan european de reducere a datoriei, care să însoțească planurile naționale⁽¹⁶⁾.

6.5.5 Aceasta servește cel puțin la diminuarea denaturării concurenței prin rate de finanțare a datoriei și investițiilor: la ora actuală, încă avem de-a face cu un veritabil decalaj financiar care sporește dezechilibrele existente, inclusiv cele ale balanței de plăți.

6.5.6 CESE consideră totodată că este necesară și repunerea în discuție a chestiunii **condiționalității impuse de BCE** și de UE. Este inacceptabil să se ofere băncilor lichidități la dobânzi foarte mici fără a pune vreo condiție, de exemplu în ceea ce privește destinația fondurilor. Într-adevăr, măcar o parte ar trebui orientate către investiții; aceasta în timp ce, pentru achiziționarea unor obligațiuni de datorie publică de către BCE (TMD), deși este vorba despre aspecte diferite, țările trebuie să întrunească condiții foarte dure. Acestea se justifică în primul rând prin faptul că trebuie urmată logica unei piețe denaturate și fără scrupule, anonimă și extrem de rapidă, care seamănă de fapt prea puțin cu o piață⁽¹⁷⁾. UE nu se poate preta la jocul acesta: austeritate și severitate maximă față de cetățeni și întreprinderi, în perioadă de criză, neutralitate față de investitori/speculatori, care se ascund în spatele băncilor de afaceri și al fondurilor de investiții internaționale, în pofida atitudinii ferme a guvernatorului care a luat apărarea monedei euro în momentele cele mai critice ale atacului.

6.5.7 Ar fi totuși necesar ca acțiunea BCE să poată susține în mod egal economia diverselor țări, pentru reducerea denaturărilor și dezechilibrelor existente, cu instrumentele actuale, până la încheierea actualului mandat și depășirea deficitului politic al UE. De exemplu, ar putea fi revigorată piața inter-bancară în unele țări din zona euro prin dobânzi negative pentru depozitele peste noapte (*overnight*) la BCE.

6.5.8 În plus, CESE nutrește în continuare convingerea că trebuie rezolvată de urgență chestiunea **datoriei**⁽¹⁸⁾ conform propunerii sale și că, pentru îndeplinirea acestui obiectiv, este fundamentală acțiunea BCE și a Consiliului.

⁽¹⁶⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

⁽¹⁷⁾ „Piețele nu se află în slujba populației, ci dimpotrivă. Este de datoria noastră să introducem pe piețe și în lumea finanțelor spiritul solidar al economiei sociale”, Angela MERKEL, cancelarul Germaniei.

⁽¹⁸⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

⁽¹⁵⁾ Art. 219 TFUE.

6.5.9 Comitetul consideră că ar trebui ca deciziile BCE să capete un plus de transparență. De exemplu, s-ar putea publica rezultatele votului din cadrul ședințelor Consiliului guvernatorilor al BCE, astfel încât să sporească responsabilitatea guvernatorilor băncilor naționale din zona euro. Aceasta i-ar determina să ia decizii pe baza condițiilor economice de ansamblu, din zona euro, și nu pe baza evoluției propriilor economii naționale.

6.5.10 O altă problemă care ar trebui amintită se referă la sistemul de votare în cadrul Consiliului guvernatorilor al BCE⁽¹⁹⁾, în special neconcordanța dintre dreptul de vot și contribuția financiară a țărilor membre. S-a pus deja această problemă în cazul sistemului de plată în cadrul Mecanismului european de stabilitate (MES) și acest lucru s-ar putea repeta în viitor, de exemplu în cadrul uniunii bancare.

7. Viitorul economic al UE: uniunea economică și socială – creșterea economică și ocuparea forței de muncă

7.1 În opinia CESE, este necesară o **reluare dirijată a investițiilor ecologico-sociale**⁽²⁰⁾, întrucât nutrește convingerea că stabilitatea în sine nu este în măsură să asigure relansarea, care depinde de încrederea întreprinderilor și, deopotrivă, a consumatorilor. Date fiind așteptările limitate ale sectorului privat și capacitățile neutilizate, întreprinderile nu pot avea încredere în profituri viitoare rezultate din investițiile actuale. Iar dacă cetățenii, la rândul lor, nu au certitudinea că își pot păstra locul de muncă sau pot găsi un altul, preferă să economisească ori să își diminueze datoriile în loc să cheltuiască. O rată mai ridicată a șomajului nu face decât să sporească numărul de persoane care nu pot cheltui.

7.2 De aceea, pentru a promova încrederea în rândul întreprinderilor și al cetățenilor, relansarea trebuie ghidată de investiții, urmând exemplul programului american de reforme *New Deal*⁽²¹⁾. Pentru aceasta, criteriile fundamentale sunt cele adoptate de BEI încă de la lansarea Programului de acțiune specială de la Amsterdam (1997), având mandatul de promovare a coeziunii și convergenței în sectoarele sănătății, educației, renovării urbane, mediului, precum și în sectorul rețelelor transeuropene.

7.3 Este vorba despre un obiectiv care poate fi dus la îndeplinire prin reintroducerea în circuit a sumelor economisite la nivel global, după cum am menționat la punctul 5.3. De fapt, unele fonduri de investiții sunt în căutarea unor oportunități pe termen lung pentru excedentul de economii realizate în alte părți ale lumii. Acest lucru este reciproc avantajos pentru investitorii din țările terțe și pentru economia europeană. În acest context, ambele „instituții surori” ale Grupului Băncii Europene de Investiții, BEI și FEI (Fondul european pentru investiții), pot juca un rol de prim-plan.

⁽¹⁹⁾ Decizia Consiliului European din 21 martie 2003.

⁽²⁰⁾ Cf. Rezoluția Consiliului European de la Amsterdam din 1997, pct. 9, și Concluziile reuniunii extraordinare a Consiliului European de la Luxemburg din 1997, pct. 37-40.

⁽²¹⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 10.

7.4 De aceea, trebuie salutăată creșterea capitalului subscris al BEI. Și obligațiunile pentru finanțarea proiectelor pot juca un rol important în relansarea economică. Dar, deși piețele vor recurge probabil la denumirea prescurtată *€ bond*, este bine ca utilizarea surplusurilor de la nivel global drept investiții ale UE să poarte denumirea de „euroobligațiuni” (*eurobonds*). Este de notorietate rezistența pe care unele guverne o opun la euroobligațiuni, dar ea trebuie pusă pe seama unei presupunerii greșite, întrucât euroobligațiunile, menite să susțină creșterea, sunt confundate cu cele destinate datoriei, cu *Union bonds*⁽²²⁾.

7.5 FEI a susținut de la bun început că ar putea emite obligațiuni europene pentru finanțarea investițiilor sociale pe termen lung⁽²³⁾ prin majorarea propriului capital subscris în raport cu nivelul actual – mai degrabă scăzut – de 3 miliarde EUR, fără a fi nevoie să se recurgă la revizuirea tratatelor⁽²⁴⁾. Niciunul dintre principalele state membre ale zonei euro, ca de altfel, nici celelalte state din această zonă, nu include în propria datorie națională finanțările BEI, lucru care ar trebui să fie valabil și pentru finanțările FEI. Obligațiunile emise de FEI, în mod similar cu cele ale BEI, pot fi garantate prin randamentul finanțării proiectelor.

7.6 **Inovarea în materie de produse și crearea de piețe:** de asemenea, suntem de părere că Uniunea trebuie să promoveze o politică mai puțin neutră în domeniul inovării. În anii 1970, politicile industriale nu mai erau la modă din cauza faptului că guvernele nu puteau „privilegia anumiți operatori” sau „campioni naționali”. Credem însă că există motive întemeiate pentru a reconsidera această abordare⁽²⁵⁾.

7.7 Și apoi, înainte de toate, nu se poate spune că politicile cele mai bune sunt cele neinterventioniste. În trecut, ele au dus într-adevăr la investiții greșite în sectorul financiar. În al doilea rând, trebuie lansate inițiative și mai hotărâte pentru combaterea

⁽²²⁾ Idem.

⁽²³⁾ Stuart HOLLAND (1993). *The European Imperative: Economic and Social Cohesion in the 1990s*. („Imperativul european: Coeziunea economică și socială în anii '90”), prefață de Jacques DELORS, Nottingham: Spokesman Press.

⁽²⁴⁾ Conform articolului 2, alineatul (2) din Statutul Fondului european pentru investiții, „activitățile Fondului pot include operațiuni de împrumut”. În principiu, Fondul a confirmat că ar putea emite obligațiuni grație unei simple decizii a Adunării Generale și în urma aprobării unei majorări a capitalului subscris, cum s-a întâmplat recent în cazul BEI. Cu toate acestea, dacă UE dorește să recunoască importanța emiterii de obligațiuni, atât pentru finanțarea unei relansări dirijate de investițiile sociale, cât și pentru a reintroduce în circuit excedentele de la nivel mondial, este neapărat necesar ca o astfel de decizie să primească o aprobare mai explicită. În principiu, aceasta ar putea veni din partea Consiliului European, ca „politică economică generală” a Uniunii pentru finanțarea relansării, mai curând decât doar din partea Ecofin, și, dacă este necesar, aprobarea ar putea duce la o cooperare consolidată, ca în cazul recenteii propuneri privind taxa pe tranzacțiile financiare, care ar putea dobândi și o dimensiune macroeconomică.

⁽²⁵⁾ Philippe AGHION, Julian BOULANGER și Elie COHEN. *Rethinking Industrial Policy* (Reconsiderarea politicii industriale). Bruegel Policy Brief, aprilie 2011.

schimbărilor climatice. În al treilea rând, un număr prea mare de proiecte tehnologice prezentate în contextul programelor-cadru au fost respinse nu din motive de merit, ci din lipsă de resurse proprii, problemă care ar putea fi rezolvată făcând apel la un fond european de capitaluri de risc finanțat prin emiterea de obligațiuni. În al patrulea rând, economiile emergente au fost în stare să promoveze o serie de campioni naționali cu rezultate demne de tot respectul ⁽²⁶⁾.

7.8 Finanțarea investițiilor prin transferul excedentelor către euroobligațiuni ar trebui să fie accesibil tuturor statelor membre și să producă **avantaje cumulate în plan macroeconomic, social, al ocupării forței de muncă și în plan politic**, demonstrând nevoia de a **promova „aprofundarea Europei”**, abordare care stârnește în prezent tot mai mult scepticism în rândul electoratului și din partea anumitor guverne.

7.9 **Creșterea economică poate contribui și la consolidarea stabilității.** Pe baza principiului BEI potrivit căruia nu trebuie neapărat ca finanțarea prin obligațiuni să fie asimilată datoriei naționale, finanțarea euroobligațiilor menite să promoveze creșterea ar contribui la reducerea cu mai mare ușurință a datoriei naționale și la utilizarea veniturilor fiscale naționale pentru reducerea sau păstrarea la un nivel scăzut a deficitelor, protejând totodată rubricile fundamentale de cheltuieli sociale. În acest scop, ar fi necesară stabilirea de parametri și criterii comune de către țări și Eurostat, pentru o evaluare mai echitabilă și mai exactă a datelor.

7.10 De altfel, nu s-a ținut cont de faptul că *efectul de evițiune (crowding out)* presupune ocuparea integrală a forței de muncă. Având în vedere faptul că în majoritatea statelor membre se înregistrează niveluri ridicate ale șomajului, finanțarea – separată sau în comun – a obligațiilor pentru finanțarea proiectelor BEI-FEI ar putea determina o acumulare de investiții (*crowding in*) din sectorul privat, venituri și locuri de muncă cu un efect de multiplicare a investițiilor de până la trei, și cu multiplicatori fiscali pozitivi, în sensul că generează venituri fiscale directe și indirecte ⁽²⁷⁾.

7.11 În contextul dificultăților cu care se confruntă unele țări, în special Grecia și Cipru, CESE propune reconsiderarea ajustării structurale pe termen scurt impuse de troică, ținând cont de perspectivele pe termen mai lung ale acestor țări, deschise în urma descoperirii enormelor rezerve de petrol și

gaze, în mare parte încă neexploatare, din partea de est a Mediteranei ⁽²⁸⁾.

8. Viitorul politic al UE

8.1 CESE nutrește așadar convingerea că Uniunii Europene nu îi este de ajuns o simplă operațiune de „întreținere”, pe care să o repete când și când. Nu poate prelungi golul care datează din vremea Tratatului de la Maastricht fără a aborda provocarea privind moneda euro, pe care criza a făcut-o să izbucnească, revelând marile *deficite* existente în cadrul său, în primul rând cel democratic ⁽²⁹⁾, fără a reconferi așadar procesului european un obiectiv, astfel încât să evite moartea ideii de Europa.

8.2 CESE consideră că moneda unică va fi viabilă dacă se ajunge la o convergență a capacităților (performanțelor) economice ale țărilor din cadrul zonei euro. Aceasta reclamă un angajament economic și politic. Este deci necesară o uniune politică, menită să facă diferențele acceptabile și să permită, la nevoie, transferul unei părți a bogăției dinspre zonele puternice către cele vulnerabile, printr-un proces de decizie transparent și democratic și o nouă formă de solidaritate între țări ⁽³⁰⁾.

8.3 Criza aceasta scoate la suprafață „*vechile diferențe*” dintre europeni. A renăscut defectul de a privi în urmă, răscolind fantasmă sau locuri comune pe care le credeam dispărute, ca și cum austeritatea și datoria ar fi rodul unei vinovății, și nu, mai curând, al greșelilor comise de guverne de ambele părți. De aceea, țările în dificultate nu pot pune pe seama UE (sau a Germaniei) propriile responsabilități, după cum nici țările mai bogate nu pot face abstracție de beneficiile consistente obținute de pe urma monedei euro, în parte pe spezele altora, din cauza dezechilibrelor economice existente. Avem nevoie așadar de o **nouă capacitate politică, culturală și de dialog** între popoarele europene, cu incontestabile avantaje reciproce, cum sugera odinioară poetul german Hölderlin ⁽³¹⁾, inspirându-se din cultura greacă.

8.4 Trebuie făcut un salt calitativ. Trebuie să **punem laolaltă** nu doar economia, ci și politica și **SUVERANITATEA** fiecărui stat. Nu trebuie să discutăm atât ce *model* european trebuie pus în practică, cât, mai degrabă, ce fel de *instrumente* sunt necesare: instrumente eficiente, democratice și transparente pentru luarea unor decizii, pentru înfăptuirea binelui comun, **pentru unirea poporului european**, și nu pentru dezbinarea lui.

⁽²⁶⁾ The Economist (2012), *The Rise of State Capitalism: The Emerging World's New Model*. („Nașterea capitalismului de stat: noul model al lumii emergente”), Raport special, 21-27 ianuarie 2012.

⁽²⁷⁾ Blanchard, Blot, Creel et al., studii pentru *Observatoire Français des Conjonctures Économiques*.

⁽²⁸⁾ În acest context, considerăm inacceptabil faptul că troica cere Greciei să vândă unor societăți străine pachetul majoritar de acțiuni în cadrul companiei petrolifere naționale, cu un profit limitat, de 50 de miliarde EUR. În opinia noastră, cetățenii greci au dreptate să aprecieze această măsură ca fiind avantajoasă pentru piețe, nu și pentru ei înșiși. Prin urmare, CESE propune ca Consiliul European să solicite Comisiei reevaluarea ajustării structurale cerute pe termen scurt, astfel încât să fie luate în considerare veniturile excepționale preconizate pe termen lung.

⁽²⁹⁾ „Pentru prima dată în istoria UE asistăm la descompunerea democrației”, Jürgen HABERMAS.

⁽³⁰⁾ „O țară nu poate întreprinde acțiuni dăunătoare pentru o altă țară din zona euro”, M. DRAGHI.

⁽³¹⁾ „...de când suntem în dialog și ne auzim unul pe celălalt”, din poezia „Sărbătoarea păcii” de F. HÖLDERLIN, 1770-1843.

8.5 Din aceleași motive, CESE consideră că este inadecvată întrebarea dacă trebuie modificat sau nu **tratatul**. În mod evident, aceasta depinde de ce trebuie făcut pentru definitivarea UEM. În orice caz, se poate da curs majorității propunerilor noastre fără modificarea tratatului (creștere, datorie etc.), în vreme ce, pentru celelalte, poate fi suficientă cooperarea consolidată. Oricum, important este obiectivul care trebuie atins pentru binele economiei, al monedei euro și al cetățenilor UE. Tratatul este doar un instrument, iar acest lucru trebuie explicat cetățenilor în cel mai corect mod cu putință, implicându-i în decizii direct și/sau prin intermediul PE și al parlamentelor naționale.

8.6 CESE consideră că zona euro deține resursele necesare pentru a-și **proiecta propriul viitor**: mai multă integrare politică, mai puțin dirijism, o economie socială de piață, pentru distribuirea creșterii și a locurilor de muncă și pentru realizarea unei **Uniuni politice, economice și sociale**.

9. Integrare sau dezintegrare?

9.1 În lipsa acestui pas suplimentar, criza, așa cum a fost resimțită până în prezent, ar putea duce la dezintegrarea zonei euro și, implicit, a UE. Nu se poate face numai politica austerității și a reducerilor (precum cea a datoriei), chiar dacă ele sunt oportune. Trebuie intervenit și cu alte instrumente (creșterea cererii în țările creditoare), într-un cadru de solidaritate. Cetățenii țărilor respective trebuie să înțeleagă că excedentul lor bugetar provine din datoria altora și că atacurile asupra monedei euro nu țin de nivelul datoriei⁽³²⁾, chiar dacă aceasta trebuie redusă. La rândul lor, cetățenii din Sud trebuie să își îndemne guvernele să reducă datoria și să gestioneze mai prudent bugetele propriilor țări, să elimine risipa și evaziunea fiscală, să reducă impozitele, să genereze creștere economică, locuri de muncă, productivitate și competitivitate în sistemelor lor, nu numai prin câteva reforme, ci prin solidaritate sporită și printr-o politică economică diferită a UE și a BCE⁽³³⁾.

9.2 În caz contrar, nicio țară nu va putea să își reducă datoria și să își consolideze bugetul. De aceea, trebuie **slăbită**

coarda austerității și schimbată politica economică. Altfel, s-ar putea ca riscurile să crească. Iar aici istoria ar putea să ne vină în ajutor⁽³⁴⁾. Trebuie impusă o nouă perspectivă a integrării, o integrare pozitivă, nu negativă, dăunătoare și forțată.

9.3 Trebuie să considerăm că **nimeni, în prezent, în Europa, nu se află în siguranță**, în afara oricărui pericol, chiar dacă s-a creat o situație anormală. Într-adevăr, creșterea economică a anumitor țări, stimulată și de moneda euro, și slăbiciunea organismelor UE au determinat Germania, țară mai puternică, să își asume un rol central în Europa, adesea în opoziție cu „periferia”, în special cea din Sud, și nu numai. „Acest fapt sporește îngrijorarea celorlalți” (H. Schmidt), în special pentru modul în care este perceput acest rol. De aceea, ar fi necesare intervenții în măsură să dezminț această percepție⁽³⁵⁾.

9.4 În opinia CESE, în Europa egoismele și interesele naționale par a fi preponderente, ca și cum am avea de a face cu un **„utopism al intereselor”**. Abordarea economistă a luat-o înainte, lăsând pe planul al doilea valorile pe care s-a născut Europa și pe care și-a întemeiat întreaga existență; acum se conturează o Europă egoistă, lipsită de solidaritate. Tensiunile din ultima vreme comportă riscul unei periculoase **„disoluții psihologice” a UE**, care îi afectează pe cetățeni și pe guvernanți deopotrivă și care trebuie contracarată prin ascultarea fără trufie și cu răspunsuri concrete.

9.5 Ne aflăm la răscruce de drumuri: CESE se întreabă de fapt cum este posibil ca întârzierile și îndoielile Europei, cea dintâi economie a lumii, să riște să lase Grecia să moară, vatra principiilor sale, o entitate minusculă din punct de vedere economic⁽³⁶⁾, care le impune sacrificii cetățenilor și întreprinderilor, fără a le însoți de un plan de acordare a unor ajutoare pentru creștere (unicul mod prin care poate fi plătită datoria), și cu un plan de alinare a gravelor suferințe sociale prin care trece o parte a populației grecești și europene. Este cazul să ne punem întrebarea: ce fel de Europă mai este și aceasta?

Bruxelles, 22 mai 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽³²⁾ Ca dovadă, Spania are o datorie mai mică (68,5 % din PIB) decât Germania (81,2 % din PIB). Date: Eurostat pentru 2011.

⁽³³⁾ Raportul Spaak din 1956 a recunoscut că integrarea economiilor cu niveluri de eficiență diferite ar putea agrava decalajele structurale, sociale și regionale, fapt ce trebuie contrabalansat prin politici structurale, sociale și regionale comune.

⁽³⁴⁾ 1933: consecințele politicii deflaționiste duse de cancelarul german Heinrich BRÜNING după criza din 1929.

⁽³⁵⁾ „Nu avem nevoie de o Europă germană, ci de o Germanie europeană”, H. KOHL.

⁽³⁶⁾ 2 % din PIB-ul UE.